

در گفت‌وگو با سید محسن قمصری بررسی شد | بلوف روسی - عربی در جایگزینی نفت ایران

مدیر پیشین امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران معتقد است: وقتی که آمریکا بحث تحریم فروش نفت ایران را مطرح کرد، گفته شد عربستان و روسیه می‌توانند با افزایش تولید، جای خالی نفت ایران را در بازار پر کنند، اما دست‌درکاران بازار نفت از همان ابتدا می‌دانستند که این ادعاها یک بلوف است.

****تحریم نفت ایران و تهدید به صفر کردن آن از سوی آمریکا را شاید بتوان یکی از مهم‌ترین مسائلی دانست که این روزها در سر تیر اخبار رسانه‌های داخلی و خارجی جا خوش کرده است. کمتر پیش می‌آید خبرگزاری‌های بلومبرگ، رویترز و دیگر سایت‌ها را باز کنید و خبری در این باره نبینید. هر روز آمارهای متفاوتی از تولید و صادرات نفت ایران روی خروجی این خبرگزاری‌ها قرار می‌گیرد. همین روز جمعه بود که رویترز، با رسم جدولی مقدار صادرات نفت ایران را در ماه اکتبر ۷۶۱ هزار و ۵۹۳ بشکه در روز عنوان کرد. وزارت نفت اما قرار نیست درباره تولید و صادرات نفت ایران به دلیل سوءاستفاده آمریکا رقمی اعلام کند.**

****راس ساعت، خود را به محل گفت‌وگو می‌رساند با کارت بلیط مترو در دستانش. در مقابل این که می‌گویم «چقدر آن‌تایم؟» لبخند می‌زند. «فروشنده نفت ایران» لقبی است که بسیاری از رسانه‌ها به دلیل سال‌ها حضورش در رأس فروش نفت ایران، به او داده‌اند و او نیز تعصب خاصی روی امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران دارد. در تک تک واژگانی که به کار می‌برد این تعصب هویدا است: «نمی‌خواهم از شرکت ملی نفت ایران تعریف کنم، اما به اذعان همه پالایشگران، این شرکت سابقه خوبی در دنیا به لحاظ عرضه مطمئن نفت دارد»، یا «امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران کارش را به خوبی بلد است و می‌داند در شرایط تحریم چه باید بکند». او به واسطه سال‌ها حضورش در شرکت**

ملی نفت ایران پیش‌بینی می‌کند صادرات نفت ایران در این دوره از تحریم به زیر یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز نرود.

****سید محسن قمصری در گفت‌وگو با شانا از سیاست آمریکا در به صفر رساندن نفت ایران هم می‌گوید و یادآوری می‌کند: «خصوصت آمریکا با ایران ریشه‌دار است. پیش از انقلاب ۵۷، نزدیک به ۶۵ هزار آمریکایی همه امور ایران را اداره می‌کردند و پس از انقلاب حس کردند که جزیره ثبات خود را در منطقه از دست داده‌اند، بنابراین مخالفت و دشمنی‌شان با ایران بنیادین است.»** وقتی از روسیه و کمکش به ایران در شرایط تحریم می‌پرسم، می‌گوید: «اعتقادم این است برخی مدیران سیاسی به اشتباه فکر می‌کنند که روسیه می‌تواند در شرایط تحریم به ایران کمک کند.»

با مدیر پیشین امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران بیش از دو ساعت دوستانه گفت‌وگو کردیم؛ خواندنی‌ها را می‌توانید در زیر بخوانید.

بسیاری از تحلیلگران، تحریم این دوره آمریکا علیه نفت ایران را سختگیرانه‌تر از دوره گذشته می‌دانند. از نگاه شما اینگونه است؟

به نظرم این‌گونه نیست. تحریم‌های این دوره بیشتر تجاری _ بازرگانی و تحریم‌کننده آن تنها آمریکاست که رئیس‌جمهوری آن تاجر و اهل معامله است، در حالی که تحریم‌های سال ۲۰۱۱ و پیش از برجام، سیاسی بود و ایران افزون بر آمریکا از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا نیز تحریم شده بود. اگر خاطرتان باشد آمریکایی‌ها پس از خروج از برجام، اعلام کردند که صادرات نفت ایران را به صفر می‌رسانند، اما هم اکنون و با آغاز تحریم‌ها صفر نشده و صفر هم نخواهد شد.

دلیل ناکامی آمریکا در تحریم کامل نفت ایران چه بوده است؟

آمریکا به چند دلیل نتوانست در تحریم کامل نفت ایران موفق باشد. نخست آن‌که تحریم‌هایی که هم اکنون علیه ایران اعمال شده بیش از آن که سیاسی باشد، اقتصادی است و تحریم‌کننده نیز بیشتر به دنبال منافع اقتصادی است تا سیاسی. حال اگر این منافع تامین شود این کشور دیگر اصراری به ادامه تحریم ندارد. دوم؛ موضوع مازاد عرضه در بازار نفت است که هم اکنون به جز نفت‌های خامی که در طبقه نفت ایران قرار دارند یعنی نفت‌خام متوسط و سنگین (Medium, Heavy) بقیه انواع نفت‌خام در بازار با مازاد عرضه روبه‌رو هستند، بنابراین خیلی امکان جایگزین برای نفت ایران که در بازار حتی با

کمبود نیز روبه‌روست، وجود ندارد. بدون شک شما که اخبار را مرور می‌کنید می‌دانید وقتی آمریکا بحث تحریم فروش نفت ایران را مطرح کرد، گفته شد عربستان و روسیه می‌توانند با افزایش تولید، جای خالی نفت ایران را در بازار پر کنند، اما دست‌درکاران بازار نفت از همان ابتدا می‌دانستند که این ادعاها یک بلوف است.

چرا بلوف؟

به ویژگی نفت این کشورها و تفاوت آن با نفت ایران برمی‌گردد. عربستان هم اکنون روزانه ۱۰ میلیون بشکه نفت تولید می‌کند که بخش عمده‌ای از آن در طبقه انواع نفت‌خام سبک (Light) قرار دارد و میزان تولید نفت مدیوم این کشور حدود یک میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز است، بنابراین نمی‌تواند جای خالی نفت ایران را که مدیوم است، پر کند. آنچه عربستان درباره افزایش تولید عنوان کرده، در بخش نفت سبک است. در مورد روسیه هم باید بگویم نفت اورال روسیه نیز دقیقاً نمی‌تواند جای نفت ایران را بگیرد، به دلیل این‌که سبک‌تر از نفت خام ایران است. روسیه و عربستان شاید بتوانند تولید نفت خام مدیوم خود را در یک یا دو ماه افزایش دهند و جای ایران را بگیرند، اما قطعاً توان تولید مداوم در بخش تولید نفت مدیوم را ندارند. به همین دلیل می‌گویم که این تحریم‌ها شکننده است.

دلیل تاکید شما، مبنی بر این که تحریم‌های این دوره شکننده است، چیست؟

در دوره پیشین همه موارد کاملاً با حساب و کتاب و کاملاً مشخص بود که سهمیه هر کشور برای خرید نفت ایران چقدر است و گفته شد خریداران هر ۶ ماه باید ۲۰ درصد خریدشان را کم کنند، اما در این دوره هنوز رقم دقیق کاهش خرید اعلام نشده است. جهت یادآوری هم باید بگویم در دوره قبل تحریم‌کنندگان سعی کردند برای تحت فشار قرار دادن بیشتر ایران، مصرف‌کنندگان را به سمت استفاده از مصرف نفت خام مصنوعی (synthetic) سوق دهند. به این صورت که مقداری از نفت خام ونزوئلا را با نفت خام سبک عربستان مخلوط و چیزی به نام نفت خام مدیوم تولید کردند تا جایگزین نفت ایران شود. در این دوره اما به دلیل مشکلات ونزوئلا و این که امکان عرضه مداوم نفت از سوی این کشور وجود ندارد امکان تولید چنین نفت خامی هم نیست. همه این مسائل را اگر کنار هم بگذارید می‌بینید که این تحریم‌ها، تحریم‌هایی شکننده است.

شرکت ملی نفت ایران با شرایطی که توضیح دادید در این دوره چه میزان می‌تواند نفت صادر کند؟

فکر می‌کنم حتی اگر این تحریم‌ها جدی باشد و عملیاتی شود باز هم صادرات نفت ایران از دوره قبل بیشتر خواهد بود. ما در دوران اوج تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل و اتحادیه اروپا علیه ایران، حدود ۸۰۰ هزار بشکه نفت در روز صادر می‌کردیم. فکر می‌کنم در این دوره، در بدبینانه‌ترین حالت احتمالا بین یک میلیون و ۳۰۰ تا یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز صادر کنیم.

آقای قمصری، آیا تحریم پیاپی نفت ایران، سبب نمی‌شود مشتریان مشخصات فنی پالایشگاه‌های خود را تغییر دهند و از نفت‌خام ترکیبی یا سبک برای جایگزینی نفت‌خام ایران استفاده کنند؟

در این زمینه، چند موضوع مطرح است. نخست این که اعمال تغییر در پالایشگاه‌ها کار راحتی نیست. دوم این که تغییر فنی پالایشگاه‌ها نیاز به سرمایه بالایی دارد که هم اکنون چنین سرمایه‌ای در اختیار پالایشگران نیست. سوم، عرضه مطمئن نفت از سوی ایران است که مشتریان حاضر نیستند از این امتیاز به‌راحتی بگذرند و چهارم؛ موقعیت ژئوپولیتیک ایران و نزدیک بودن به مسیرهای ارسال نفت است که پالایشگران هر زمان بخواهند می‌توانند نفت‌شان را از ایران تامین کنند. به عنوان مثال، خرید نفت از سوی پالایشگران هندی از ایران به دلیل بعد مسافت به طور طبیعی با صرفه‌تر است. بنابراین تغییر مشخصات فنی پالایشگاه‌ها برای خریدن نفت از ایران عملیاتی نیست.

اما نکته‌ای را درباره عرضه مطمئن نفت هم بگویم. نمی‌خواهم از شرکت ملی نفت ایران تعریف کنم، اما به اذعان همه پالایشگران، این شرکت سابقه خوبی در دنیا به لحاظ عرضه مطمئن نفت دارد. همه پالایشگرانی که طرف قرارداد با شرکت ملی نفت ایران هستند می‌دانند که این شرکت حتی در سخت‌ترین شرایط هم عرضه نفت خود را قطع نکرده و همیشه هوای مشتری را داشته است، به همین دلیل پس از اجرای برجام هم با وجود آن که خیلی‌ها باور نمی‌کردند توانستیم بازارمان را به‌سرعت پس بگیریم.

آیا مشاوران آقای ترامپ، بدون مطالعه و آگاهی از مواردی که اشاره کردید، ادعا کردند می‌توانند صادرات نفت ایران را به صفر برسانند؟

قطعا تمام این موارد را به آقای ترامپ اعلام کردند، اما رئیس

جمهوری این کشور که نمونه آن را در ایران نیز داشتیم، اهل حرف شنیدن نیست. البته یادمان باشد که دنیا، دنیای استقلال است. این طور نیست که فکر کنیم همه پالایشگران از آمریکا حرفشوی دارند و تحت‌الحمايه این کشور هستند. آنها هم منافع خود را در نظر می‌گیرند، اما باید این واقعیت را هم بپذیریم که ایالات متحده آمریکا، بازار بزرگی است که همه کشورها از آن استفاده می‌کنند و آمریکا نیز با همین ابزار برای اجابت خواسته خود به کشورها فشار می‌آورد. خاطرم هست در دوره قبلی تحریم‌ها خانم کلینتون، وزیر امور خارجه دولت اوباما در سفر به آسیا به ویژه هند، تعداد زیاد از صاحبان صنایع و پالایشگران را با خود همراه می‌کرد و پالایشگران هندی را با عناوینی مانند در اختیار قرار ندادن کاتالیست یا قطعه تحت فشار قرار می‌داد. در واقع فشار اقتصادی، به آمریکا کمک می‌کند تا به هدف خود برسد، بنابراین در این شرایط بسیار مهم است که ما (ایران) بتوانیم این فشارها را تحمل کنیم. باز هم تاکید می‌کنم جایگزینی برای نفت ایران وجود ندارد. اگر بود، آنها به راحتی از آن عبور می‌کردند.

یعنی شما معتقدید آمریکا مجبور خواهد شد پس از پایان معافیت ۱۸۰ روزه که به برخی از مشتریان نفت ایران داده، آن را تمدید کند؟

دقیقا. البته باید به این موضوع توجه کنید که در ۶ ماهه دوم سال، تقاضا برای نفت کاهش می‌یابد و در صورت تداوم تحریم، صادرات نفت ایران با کاهش همراه خواهد شد که این موضوع ارتباطی به تحریم ندارد. اما همان طور که گفتم فکر نمی‌کنم صادرات نفت ایران از یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز کمتر شود.

آیا این امکان وجود دارد همانند تحریم ۲۰۱۱، آمریکا بعد از پایان معافیت، خواستار کاهش بیشتر واردات نفت از سوی مشتریان ایران شود؟

بعید می‌دانم، اما اگر چنین اتفاقی هم بیفتد باید از هم اکنون دنبال راه‌حل‌های مناسب رفت. البته این موضوع را هم نباید فراموش کرد که خصومت آمریکا با ایران ریشه‌دار است. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی سال ۵۷، نزدیک به ۶۵ هزار آمریکایی همه امور ایران را اداره می‌کردند و بعد از انقلاب آنها حس کردند که جزیره ثبات خود را در منطقه از دست داده‌اند، بنابراین مخالفت و دشمنی آنها با ایران بنیادین است. این خوش‌خیالی را هم نداریم که فکر کنیم با وجود تحریم‌ها، همه چیز خوب است و باید تلاش کرد با کاهش واردات،

اقتصاد کشور را در شرایط تحریم سامان بخشید.

رسانه‌هایی مانند رویترز مدعی شدند که با شروع تحریم‌ها، روسیه نفت ایران را در بازار می‌فروشد. اگرچه آقای زنگنه این موضوع را تکذیب کرد؛ با این حال شایعه‌هایی از این دست با شروع تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران بسیار شنیده می‌شود. آیا تاکنون سابقه داشته که امور بین‌الملل نفت ایران، از طریق کشور دیگری نفت خود را در بازار بفروشد؟

به هیچ وجه چنین موضوعی صحت ندارد. دلیل اصلی آن هم این است که روسیه امکان واردات نفت خام ندارد، یا اگر هم داشته باشد برای واردات نفت ایران باید مسافت طولانی را (دریای سیاه یا بالتیک) طی کند که این موضوع هزینه بسیار بالایی به پالایشگران روسی تحمیل می‌کند. ضمن این‌که روس‌ها خود صادرکننده و فروشنده نفت هستند و به هیچ وجه منطقی نیست که بیایند و نفت ایران را بفروشند.

و البته اعتقاد این است برخی مدیران سیاسی به اشتباه فکر می‌کنند که روسیه می‌تواند در شرایط تحریم به ایران کمک کند که اینگونه نیست. اگر خاطرتان باشد ایران قرارداد معاوضه ۵۰۰ هزار بشکه‌ای نفت را با روسیه امضا کرد که سرانجام به ۱۰۰ هزار بشکه ختم شد.

در شرایطی که تولیدکنندگان نفت با افزایش تولید و تخفیف‌های ویژه به دنبال گرفتن سهم ایران از بازار هستند؛ آیا ایران هم از این ابزار برای حفظ بازار خود استفاده می‌کند یا نفت رایگان به برخی مشتریان مان می‌دهد؟

شرکت ملی نفت ایران به هیچ کشوری نفت رایگان نمی‌دهد. در مورد تخفیف به خریداران نفتی هم باید بگویم ما نیز به خریداران نفتی خود تخفیف می‌دهیم، اما نه تخفیفی که عده‌ای گمان می‌کنند و مصطلح است. تخفیفی که ما به مشتریان می‌دهیم به نوعی قابل رقابت با بقیه نفت‌های خام است. اگر قرار باشد نفت‌مان را بسیار گران بفروشیم، طبیعی است که خریداران دیگر نفتی از ما نخرند. پالایشگاه ریلانس هند با ظرفیت روزانه یک میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه نفت خام ۴۲ نوع نفت خام مصرف می‌کند و اگر قرار باشد قیمت نفت خام ما گران باشد آن را کنار می‌گذارند، ضمن این‌که نفت‌مان را ارزان هم نمی‌فروشیم. با این حال برخی از کشورها مانند عراق تولیدشان در حال افزایش است؛ این کشور با تخفیف‌های زیادی که به مشتریان خود می‌دهد در حال افزایش سهم خود از بازار نفت است.

از این موضوع بگذریم؛ چرا افکار عمومی و مردم پول حاصل از فروش نفت را از شرکت ملی نفت ایران مطالبه میکنند، در حالی که این شرکت تنها فروشنده نفت است؟

این موضوع فرافکنی است. وظیفه شرکت ملی نفت ایران تولید نفت، صادرات و رساندن پول حاصل از فروش آن به حسابهای بانک مرکزی است. متأسفانه در افکار عمومی اینگونه جا افتاده است و باید تلاش کرد این نگاه تغییر کند.

به نظر میرسد این نگاه افکار عمومی از شفاف نبودن فروش نفت نشأت میگیرد.

فروش نفت ایران کاملاً مشخص و شفاف است. روال نیز اینگونه است که به محض بارگیری نفت خام، فهرست مشتریان در اختیار بانک مرکزی قرار میگیرد و این بانک نیز در سررسید، پول نفت را دریافت میکند. خوشبختانه حساب شرکت ملی نفت ایران در تمام این سالها از شفافیت برخوردار بوده است.

با توجه به تجربه‌ای که شما در فروش نفت ایران دارید؛ چه پیشنهادی برای عبور از فشار تحریم فروش نفت ایران میدهید؟

امور بین‌الملل شرکت ملی نفت ایران کارش را به‌خوبی بلد است و میداند باید چه کند. ما نفت را به خریداران می‌رسانیم، منتها مسئله در مورد نحوه انتقال وجوه حاصل از خرید نفت ایران است. فکر می‌کنم نظام بانکی ایران باید کانال مطمئنی برای انتقال وجوه بیندیشد، چراکه مشتریهای نفتی ایران ما را به عنوان یک عرضه‌کننده مطمئن می‌شناسند.

رویا خالقی